

resterende tweeduizendertien bevonden zich op de genoemde datum vijfhonderdvier-en-twintig in Heerte, vierhonderdvijf-en-negentig in kampen bij Keulen en Siegburg (waar het regime minder barbaars was dan in Heerte¹) en negenhonderdvier-en-negentig in Ommen. Welnu, tot die negenhonderdvier-en-negentig behoorden ca. driehonderdvijftig die vóór het einde van hun straftermijn '*wegen allgemeiner Körperschwäche*' (aldus Schwier) uit Heerte teruggebracht waren.²

Eind november hadden dus meer dan achthonderd gevangenen Ommen verlaten. Man voor man wisten zij, hoe het in Ommen toeging, en diegenen die in een laat stadium ontslagen waren, wisten óók dat het in Heerte nog veel erger was. Er zullen onder hen wel velen geweest zijn die veiligheids-halve over dit alles hun mond hielden (bij ontslag uit Ommen hadden zij dat schriftelijk moeten toezeggen). Precieze bijzonderheden over de wan-toestanden in Ommen en Heerte drongen in elk geval niet vanuit deze groep tot de Nederlandse rechterlijke macht door; dat deze ingelicht werd, was gevolg van het feit dat een deel van de uit Heerte teruggevoerden in ziekenhuizen opgenomen werd – Schwier was kennelijk bevreesd geweest dat zich in Ommen veel sterfgevallen zouden voordoen.

De verzetsorganisatie van de artsen, Medisch Contact, was in het oosten des lands (waar zij goeddeels haar oorsprong gevonden had) sterk vertegenwoordigd en verscheidene artsen die de uit Heerte afkomstige patiënten te behandelen kregen, achtten het hun plicht de Nederlandse justitie te waarschuwen. Hun bleek immers dat diegenen die dodelijk verzwakt uit Heerte teruggekomen waren, tevoren naar Ommen waren gestuurd krachtens lastgevingen van *Nederlandse* autoriteiten: procureurs-generaal, officieren van justitie en directeuren van gevangenis en huizen van bewaring. Begin januari '43 maakten de artsen J. Rethmeyer te Almelo en J. B. Ebbinge te Enschede een van de twee ambtenaren van het Openbaar Ministerie bij de kantongerechten in het arrondissement Almelo, mr. W. L. de Walle, attent op het feit dat in verschillende ziekenhuizen in Overijssel mishandelde en uitgeputte patiënten lagen, afkomstig uit Ommen en uit kampen in Duitsland. De Walle stelde zich onmiddellijk in verbinding met enkele collega's die hem als betrouwbaar bekend waren: jhr. mr. F. A. Groeninx van Zoelen (Zwolle) en mr. L. A. S. J. baron van der Feltz (Zutphen) alsmede een van de substituu-officieren van justitie bij de rechtbank te Arnhem, mr. W. de Vries. Zij pleegden overleg. Daarbij beseften zij dat zij een riskante actie op

¹ Ook deze gevangenen moesten onder toezicht van Nederlandse bewakers overdag in Duitse bedrijven werken. ² Brief, 1 dec. 1942, van W. Schwier aan W. Seiffert (*VuJ*, HA Justiz, 16 b).